The Asian Classics Institute

Diamond Mountain University

In-Depth Course 1
Teachings of the Future Buddha:
The Uttara Tantra of Maitreya

Reading Four: The Sun of the Holy Dharma

Neither Is nor Isn't

Here begins our discussion of the Dharma Jewel, with the root text of The Latter Part *followed by Gyaltsab Je's commentary:*

།གང་ཞིག་མེད་མིན་ཡོད་མིན་ཡོད་མེད་མ་ཡིན་ཡོད་མེད་ལས་གཞན་དུའང་།
།བརྟག་པར་མི་ནུས་ངེས་ཚིག་དང་བྲལ་སོ་སོ་རང་གིས་རིག་ཞི་བ།
།དྲི་མེད་ཡེ་ཤེས་འོད་ཟེར་སྣང་ལྡན་དམིགས་པ་ཀུན་ལ་ཆགས་པ་དང་།
།སྡང་དང་རབ་རིབ་རྣམ་པར་འཇོམས་མཛད་དམ་ཆོས་ཉི་མ་དེ་ལ་འདུད།

यो नासन् न च सन् न चापि सदसन् नान्यः
सतो नासतो ऽशक्यस् तर्कयितुम् निरुक्त्यपगतः प्रत्यात्मवेद्यः शिवः।
तस्मै धर्मदिवाकराय विमलज्ञानावभासत्विषे
सर्वालम्बण रागदोषतिमिरव्याघातकर्त्रै नमः।

I bow down to the sun of the holy Dharma:
To that thing which cannot be imagined
As either something which does not exist,
Or which does exist, nor which does
And doesn't, nor which is other than both;
To that thing which is free of logic,
Which is known by each one individually,
Peace, where there is no more impurity,
Possessed of the rays of wisdom's light;
Which acts to destroy, completely,
Our attachment and dislike and blindness

As we look upon all objects.

གཉིས་པ་ཆོས་དཀོན་མཆོག་ལ་གཉིས། མཚམས་སྦྱར་བ་དང་། དོན་བཤད་པའོ། །དང་པོ་ནི།

Here secondly is our explanation of the Jewel of the Dharma. We proceed in two steps: a bridge to the previous section, followed by an explanation of this new point. Here is the first step.

སངས་རྒྱས་དཀོན་མཆོག་ཅེས་ཏེ། ཐོབ་བྱ་མཐར་ཐུག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན། སངས་རྒྱས་དཀོན་མཆོག་བརྙེས་པ་དེ་ལས་འགོག་ལམ་མཐར་ཐུག་པའི་ཆོས་དཀོན་མཆོག་འབྱུང་བའི་དོན་ཡིན་གྱི། དུས་ཀྱི་རིམ་པ་སྔོན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ཁ་གདངས་ནས་ཉལ་ཞེས་པ་བཞིན་ནོ།།

If we speak of the "Jewel of the Buddha" in terms of reaching the ultimate attainment, what we're saying is that—when you reach the Buddha Jewel—then this produces the Dharma Jewel, in the sense of the ultimate form of the cessation and the path. This though is not to imply that there is a progression between the two events as far as time: we could compare this to the expression, "Opening her mouth, she sleeps."

གནས་སྐབས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ན། སངས་རྒྱས་ནས་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་བས་གདུལ་བྱའི་རྒྱུད་ལ་འགོག་ལམ་འབྱུང་སྟེ། འདིར་ནི་གཉིས་ཀ་སྟོན་པར་ཤེས་པར་བྱའོ།།

There is though a temporal progression in the sense that Buddhas turn the Wheel of the Dharma, and this produces both cessations and the path within the minds of their disciples. You should understand that both senses are indicated here.

གཉིས་པ་ལ་གསུམ། བསྟན་པ་དང་། བཤད་པ་དང་། བསྟན་བཤད་སྦྱར་བའོ། །དང་པོ་ནི། གང་ཞིག་འཕགས་པ་དམ་པ་རྣམས་ཀྱིས་བསྟེན་པར་བྱ་བས་ན་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་དེ་ལ་འདུད་དོ། །ཉི་མ་ལམ་བདེན་འབའ་ཞིག་གི་ཁྱད་པར་དུ་བཤད་ཀྱང་ཉེས་པ་མེད་དོ།།

Here secondly is our explanation, which will proceed in terms of the teaching, the explanation, and the correlation between the two. The first goes like this: "I bow down to the sun of that Dharma which is the highest, since it is that thing which those highest realized beings rely upon." There's no problem here if you say, alternately, that the sun refers more specifically to the truth of the path alone.

ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་པར་ཇི་ལྟ་བུ་དང་ལྡན་ཞེ་ན། འགོག་པ་དང་ལམ་གྱི་བདེན་པ་གཉིས་ཀྱིས་བསྡུས་པ་སྟེ། འགོག་པའི་བདེན་པ་ལ་རང་བཞིན་རྣམ་དག་གི་ཆ་བཤད་པ་དང་། གློ་བུར་རྣམ་དག་བཤད་པའོ།།

What high qualities does this sun possess? These qualities are included into two of the four truths: the truth of cessation and the truth of the path. The truth of cessation itself involves two parts: natural purity, and achieved purity—and we shall explain each of these separately.

དང་པོ་ལ་གཉིས་སྣང་དང་བཅས་པའི་ཤེས་པས་རང་གིས་རྟོགས་བྱ་མ་ཡིན་པ་དང་། གཞན་གྱིས་རྟོགས་བྱ་མ་ཡིན་པ་དང་། གཉིས་སྣང་ནུབ་པའི་ཚུལ་གྱིས་རྟོགས་པར་བྱའོ།།

The first of these two is not something that one can perceive with a state of mind which still involves duality. Neither can it be perceived through another. Rather, it is perceived by means of suspending duality.

དང་པོ་ནི། ཆོས་གང་ཡང་མེད་པ་དང་ཡོད་པ་དང་ཡོད་མེད་གཉི་ག་དང་དེ་ལས་གཞན་དུའང་ཡོད་མེད་གཉིས་ཀ་མ་ཡིན་པ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པར་རྟོག་པར་མི་ནུས་པས་སྤྲོས་པའི་མཐའ་བཞི་དང་བྲལ་བའོ།།

Here we are speaking first of *that thing* which is *free* of the four extremes—four ways of projecting something onto a thing. It is free in this way because you *cannot imagine* it to be, through its very nature, either something *which does not exist;* or which *does exist;* or which *both exists and doesn't exist; or* which is *any other way* (which is to say, neither existent nor non-existent).

འགྲེལ་པའི་འགྱུར་ལྟར་བཤད་པར་བྱ་བ་ཡིན་པས་དེ་ལྟར་བཤད་ཀྱི། རྩ་ཚིག་ཏུ་དགག་སྒྲ་དང་པོ་གསུམ་དངོས་སུ་སྦྱར་ནས་བསྒྱུར་བ་ནི་འགྲེལ་པའི་འགྱུར་ལས་མི་བདེའོ།།

The way I've explained it here follows the translation of the commentary; using the translation of the root text version where the first three terms of negation are applied directly is somewhat less comfortable than doing it from the commentary.

རྩ་བའི་འགྱུར་ལྟར་བཤད་ན། མེད་པ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མིན་པ་དང་། ཡོད་པ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མིན་པ་དང་། ཡོད་མེད་གཉིས་ཀ་རང་བཞིན་གྱིས་བསྒྲུབ་པ་མ་ཡིན་པ་ཞེས་བཤད་ཀྱི། དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡང་མ་ཡིན། དོན་དམ་པར་མེད་པ་ཡང་མ་ཡིན། ཞེས་སོགས་སྤྲོས་པའི་མཐའ་བཞི་དང་བྲལ་བར་འཆད་པ་ནི་ཕན་ཚུན་སྤངས་འགལ་ལ་བརྟེན་པའི་དངོས་འགལ་གྱི་གནོད་པ་ལས་ཡིགས་པར་བརྒལ་ནས་མུ་ཅོར་སྨྲ་བ་ཡིན་ནོ།།

If you explain the verse from the translation found in the root text, you'd say that non-existence is not something which exists by nature; existence is not something that exists by nature; and both existence and nonexistence together are not something that exists by nature. If however you explain the lines as expressing a freedom from the four extremes of projection in the sense of being neither ultimately existent nor ultimately non-existent, then you are just making nonsense noise, because then you miss completely the direct contradiction—a contradiction wherein one side of a pair represents all that is not the other side of the pair.

ཁོ་བོ་ཅག་རང་ལུགས་ལ་ཆོས་བདེན་པར་གྲུབ་པ་དང་། བདེན་པས་སྟོང་པ་གཉིས་ལ། ཁས་མི་ལེན་པས་སྐྱོན་མེད་དོ། །ཞེ་ན། འོ་ན་གཉིས་ཀ་ཁས་ལེན་པ་ཇི་ལྟར་དགག །

Now suppose someone replies to this criticism as follows:

> In actuality there's no such problem, because our own position is to accept neither the idea that things could exist in truth, nor the idea that they are devoid of any truth.

"Well then," we respond. "How is it then that you refute those who *do* believe in these two?"

ཆོས་བདེན་སྟོངས་ཡོངས་སུ་བཅད་ན་བདེན་གྲུབ་རྣམ་བཅད་ལ་ཁེགས་པས་གཉིས་ཀའི་གཞི་མཐུན་ཁས་ལེན་པ་འགལ་ལོ་ཞེ་ན།

And suppose the person answers as follows:

> When you establish on the one hand that things are empty of any true existence, it's because you have denied on the other hand that things have any true existence. As such, it would be a contradiction to accept that there could be one thing which were both.

ཆོས་བདེན་གྲུབ་རྣམ་བཅད་ལ་ཁེགས་པས་བདེན་སྟོང་ཡོངས་སུ་གཅོད་དགོས་པའི་ཕྱིར། དངོས་འགལ་གྱི་ཡ་གྲལ་གང་ཡང་ཁས་མི་ལེན་པ་ཡང་ཤིན་ཏུ་འགལ་ལོ།།

But the fact is that you have to establish the lack of any true existence, on the one hand, by denying on the other hand that things could have any true existence. And so it's extremely contradictory not to accept either one of the sides of a direct contradiction.

ཁོ་བོ་ཅག་ལ་ཁས་ལེན་ཙུང་ཟད་ཙམ་ཡང་མེད་པས་དེ་དག་གིས་མི་གནོད་དོ། །ཞེ་ན། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱང་ཁས་མི་ལེན་པས་རྒྱུད་པ་འབའ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི། མཐོན་པར་མཐོང་བ་ནི་མ་ཡིན་ནོ།།

And now suppose that someone says:

> Actually, we believe that you can't hold any positions at all on anything.
> Therefore none of your arguments can hurt us at all.

Well then, since you also wouldn't accept any notion of an ethical life at all, you're just headed for trouble, and nothing more. It's not as if you've had any deep understanding of things.

བསྟན་བཅོས་འདིའི་དོན་རྣམ་པར་རིག་པ་ཙམ་གྱི་ཚུལ་བསྟན་པར་མཛད་པ་ནི་རྩ་འགྲེལ་གཉིས་ཀ་དང་མི་འགྲིག་སྟེ་འཆད་པར་འགྱུར་རོ།།

Now some people have said that the meaning of our particular text here represents the system of the Mind-Only School. This idea is wrong both according to the root text, and also the commentary. We'll say more about that later.

གཉིས་པ་ནི། བརྗོད་བྱེད་ཀྱི་སྒྲ་དང་། ཡུལ་མི་སོ་སོའི་སྐད་དང་། འདིའི་དོན་གྱིས་ན་འདི་ཞེས་པའི་ངེས་ཚིག་ལ་བརྟེན་ནས་རྟོགས་ཚུལ་རྫོགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་རྟོགས་པ་དང་བྲལ་བས་གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་རྟོགས་བྱ་མ་ཡིན་པའོ།།

Here secondly is the explanation. This Dharma is not something that you can realize by depending on someone else, since—if you depended upon expression in the form of words; or upon any one of the various languages of the world; or upon some kind of

logic, where you said "This is this, because that is that"—then you would be *"free of"* or without any kind of realization of this Dharma that was realized in a complete way.

གསུམ་པ་ནི། འཕགས་པ་རྣམས་ཀྱི་མཉམ་གཞག་སོ་སོ་རང་གིས་གཉིས་སྣང་ནུབ་པའི་ཚུལ་གྱིས་རིག་པར་བྱ་འོ། །དེ་དག་གིས་ངོ་བོ་དང་ཡུལ་ཅན་གྱི་སྒོ་ནས་འགོག་བདེན་གྱི་རང་བཞིན་རྣམ་དག་གི་ཆ་བསྟན་ཏོ།།

Here thirdly is the correlation between the teaching and the explanation. This dharma is only something which can be *known by* realized beings, *each one individually,* in a way in which all duality is suspended, in a deep state of meditation. All of this is indicating—by way of mentioning the essence and the subject state of mind involved—that part of the truth of cessation which involves natural purity.

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། རྩ་བ་མེད་པ་དང་། གཞི་མེད་པའོ། །སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྩ་བ་ལས་དང་། འདོད་ཆགས་ལ་སོགས་པའི་ཉོན་མོངས་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་གྱི་གཞི་བདེན་པར་ཞེན་པ་ཚུལ་བཞིན་མ་ཡིན་པའི་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཀུན་བརྟགས་དང་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ས་བོན་ཅི་རིགས་པ་གཉེན་པོས་བཅོམ་པའི་སྒོ་ནས་ཞི་བ་གློ་བུར་རྣམ་དག་གི་འགོག་པའོ།།

Here is our second point from above, which we discuss in two parts: how there is no more root, and how there is no more foundation. *Peace,* or the cessation which involves purity that is achieved, is reached through using a spiritual antidote to destroy any of the following: (1) the root of all suffering—ignorant actions and the mental afflictions of ignorant desire and so on; and (2) the foundation of all suffering, which is looking at things the wrong way—holding that they exist in truth—and the seeds for this tendency, whether it be the learned or inherent form.

གཉིས་པ་ལམ་བདེན་ལ་དག་པ་དང་། གསལ་བ་དང་། གཉེན་པོའོ། །དང་པོ་ནི། བདག་མེད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་ཉིད་སྒྲིབ་པའི་ས་བོན་ཅི་རིགས་པའི་དྲི་མ་མེད་པའོ།།

The second category then involves the truth of the path; here we cover the purity, the removing, and the antidote. The first is described with the words "There is *no more* of the *impurity* of any of the seeds that obstruct the wisdom which directly perceives the lack of any self-existence."

གཉིས་པ་ནི། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་འོད་ཟེར་གྱི་སྣང་བ་དང་ལྡན་པའོ། །མཉམ་གཞག་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ཀྱང་ལམ་བདེན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །

The second is described with the words "It is *possessed of the rays of light of the wisdom* which perceives suchness directly." You should also realize that the wisdom whcih comes after the direct perception, still imbued with the wisdom of that deep meditation, beyond all images, also constitutes the truth of the path.

གསུམ་པ་ནི། གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་ཡུལ་གྱི་དམིགས་པ་ཀུན་ལ་སྡུག་པར་སྒྲོ་བཏགས་ནས་རང་གི་ངོ་བོའི་སྒོ་ནས་ཡོད་འོད་དུ་མཐོང་བའི་ཆགས་པ་དང་མི་སྡུག་པར་སྒྲོ་བཏགས་ནས་རྒྱབ་ཀྱིས་ཕྱོགས་པའི་རྣམ་པ་ཅན་གྱི་སྡང་བ་དང་རྨོངས་པའི་རབ་རིབ་རྣམ་པར་འཇོམས་པར་མཛད་པའི་དམ་ཆོས་ཉི་མ་དེ་ལ་འདུད་དོ། །

The third is described with the words "*I bow down to the sun of the holy Dharma, which acts to destroy, completely,* our tendency to *look upon all objects*—things such as visible form and the rest—and make them into something attractive, thus creating an *attachment* which believes that something could be pretty in and of itself; *and* also destroys that tendency to make these things into something unattractive, thus creating a *dislike* which believes that something could be the opposite; *and* finally destroys the *blindness,* the dark ignorance, itself.

འདིས་དངོས་སུ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་འགོག་ལམ་བསྟན་ལ། མིང་མཐུན་པ་ཙམ་གྱིས་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་རང་རྒྱུད་ལ་དོན་དུ་གཉེར་བྱའི་ཆོས་དཀོན་མཆོག་ཀྱང་འདིར་སྐྲའི་བརྗོད་བྱ་མ་ཡིན་ཡང་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་གོ་བར་བྱའོ།

All of this is presenting, in a direct way, the truth of cessation of those on the greater way. And just because that involves the same sort of wording, it is also indicating that Dharma Jewel which is the object of the aspirations of the self-made buddhas. Even though that's not what the actual text here is talking about, you can understand it from the verse.

The Way it All Begins

།གཉིས་པ་ལ་གཉིས། འཁོར་བར་འཇུག་པའི་རིམ་པ་བསྟན་པ་དང་། འཁོར་བའི་རྒྱུའི་གཙོ་བོ་ངོས་བཟུང་བཟུང་བའོ། །དང་པོ་ལ། མདོར་བསྟན་པ་དང་། རྒྱས་པར་བཤད་པ་དང་། དོན་བསྡུ་བའོ།།

Our second point from above will be covered in two parts: presenting the stages by which one becomes trapped in the cycle of suffering; and identifying the principal causes of this cycle. For the first of these we'll give an overview; then an expanded explanation; and finally a summary.

དང་པོ་ནི། ཐར་པ་ཐོབ་པའི་གེགས་ཀྱང་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པའི་དངོས་པོ་བདེན་འཛིན་གྱི་བློ་དམིགས་པ་གང་ལ་དམིགས་ནས་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡུལ་འཛིན་སྟངས་ཀྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་པ་བདེན་གྲུབ་དང་། གང་ལ་དམིགས་ནས་སྐྱེ་བའི་གཞི་གང་ཟག་དང་ཕུང་པོ་བདེན་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་བག་ཆགས་འཇོག་བྱེད་དུ་སྔོན་དུ་འགྲོ་བ་ཅན་བག་ལ་ཉལ་ས་བོན་དང་ཀུན་ནས་ལྡང་བ་མངོན་གྱུར་དང་ལྡན་པ་ལས་འདོད་ཆགས་སྐྱེ་བའོ།།

Here is the first. Now the obstacle for achieving freedom is that impure state of mind which grasps to things as existing in truth. No matter what object we focus upon, this state of mind grows, causing us to believe that the object we are seeing exists in truth. The kind of object we are focussing upon—the basis from which this state of mind grows—could be the person, or their heaps. Our way of looking at it then plants a mental seed, and had its own previous mental seed too. That seed has begun to sprout within us in its manifest form, and from this grows our feelings of ignorant liking for something.

དུག་གསུམ་གྱི་སྐྱེ་ཚུལ་ནི། བག་ལ་ཉལ་ལས་ནི་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པ་སྡུག་པ་སོགས་དེའི་རང་བཞིན་མ་ཡིན་པའི་དངོས་པོ་བྱིས་པ་རྣམས་ལ་འདོད་ཆགས་བསྐྱེད་པས་ན་སྡུག་པའི་རྣམ་པར་རམ།

Here next is how the three poisons grow in us. People who are still children start to feel ignorant desire because the mental seed which was dormant grows, making them see things in a wrong way—as being attractive or whatever when they are not actually this way by nature. That is to say, they are making things seem attractive.

ཞེ་སྡང་བསྐྱེད་པས་ཁོང་ཁྲོ་བའི་རྣམ་པར་རམ། གཏི་མུག་བསྐྱེད་པས་མ་རིག་པའི་རྣམ་པས་སྒྲོ་འདོགས་པའི་ཚུལ་མིན་ཡིད་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན་དུ་བག་ལ་ཉལ་དེ་འགྱུར་རོ།།

Or else they start to feel ignorant disliking for things—and they are giving themselves the emotion of anger. Or else they start to get the blindness of ignorance itself: looking at things the wrong way, and for this reason planting another dormant seed.

གཉིས་པ་ནི། འདོད་ཆགས་སོགས་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པ་བདེན་འཛིན་ས་བོན་དང་བཅས་པའམ། ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པ་སྡུག་པ་སོགས་སུ་སྒྲོ་འདོགས་པ་དེ་ཡང་ཡུལ་ལ་དམིགས་པར་བྱེད་པའི་ཚུལ་བཞིན་མ་ཡིན་པ་གང་ཟག་དང་ཕུང་པོ་བདེན་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་པས་སེམས་ཡོངས་སུ་ལེན་ཏོ།།

Here secondly we identify the main causes for the cycle. The reason why we develop feelings of ignorant liking for things is our tendency to hold that things exist in truth—our wrong way of looking at things—along with the seeds for this tendency. Then making things attractive or whatever, looking at them the wrong way, is a way of looking at things that can focus either on the person or on the heaps—looking at them as true. As such, it is all our mind's fault.

སེམས་ཚུལ་བཞིན་མ་ཡིན་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་པར་གནས་པ་དེ་དག་ལ། འདོད་ཆགས་སོགས་ཀུན་ཏུ་སྤྱོད་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་དག་གཞི་དེ་ལས་སྒོ་གསུམ་གྱིས་བསྡུས་པའི་བསོད་ནམས་དང་། བསོད་ནམས་མ་ཡིན་པ་དང་། མི་གཡོ་བའི་ལས་ཀྱང་མངོན་པར་འདུ་བྱེད་དོ། །ལས་ལས་ཀྱང་ཡང་སྲིད་ཕྱི་མར་ཉིང་མཚམས་སྦྱོར་བའི་སྐྱེ་བ་རྗེས་སུ་འབྲེལ་བ་ཁོ་ནར་འགྱུར་རོ།།

The habits of ignorantly liking things, and the rest, occur with those who are stuck in seeing things the wrong way. People like this start from this foundation, and go on to carrying out deeds, or karma—actions of the three doors, whether they be meritorious, or non-meritorious, or what we call "unshifting" karma. And it is only from this kind of karma, only from this kind of connection, that one crosses the border into their next life.

གསུམ་པ་ནི་གོང་དུ་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་ཚུལ་དེ་ལྟར་ན་བྱིས་པ་བདེན་འཛིན་གྱི་བག་ལ་ཉལ་དང་ལྡན་པ་བདེན་པར་གྲུབ་པའི་མཚན་མར་འཛིན་པ་ཅན། ཞེས་པ་ནས། སྐྱེ་བ་ཀུན་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ། །ཞེས་སོ།།

Here third is our summary. The process described above is found in the words that go “Therefore those children who possess the mental seed for holding that things exist truly begin to 'grasp to signs' that these things exist truly...” up to “...and then they are born, and this is the source of suffering.”

གཉིས་པ་ནི། གང་ཞིག་མ་སྤངས་ན་འཁོར་བར་འཇུག་ཅིང་། གང་ཞིག་སྤངས་པ་ལས་ཐར་པ་ཐོབ་པའི་འཁོར་བའི་རྒྱུའི་གཙོ་བོ་གང་ཡིན་ཞེ་ན།

Here is our second point from before. One may ask the following question:

> What is the main cause of the cycle of suffering—what is it that, if we cannot eliminate it, will keep us trapped in the cycle of suffering? What is it that, if we can eliminate it, will allow us to attain freedom?

བྱིས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཉོན་མོངས་པ་དང་ལས་དང་སྐྱེ་བའི་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པའི་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་གང་ཟག་དང་ཕུང་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པ་དྲི་མ་དང་བཅས་པའི་དེ་བཞིན་ཉིད་ཁམས་གཅིག་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་མ་ཤེས་པ་ལས་འཁོར་བར་རབ་ཏུ་འཇུག་གོ།

People who are children are trapped in the cycle of suffering because there is something that they fail to understand correctly, in just the right way. And this thing is their own essence: the suchness which is still involved with impurity—the fact that both the person and their heaps are empty of any nature of their own. Their failure to understand this causes the entire negative side of their life: it causes all their mental afflictions, and then makes them collect karma, and ultimately causes them to take again a suffering birth.

འདིས་ཅི་བསྟན་ན་རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པའི་ཁམས་དེ་མ་ཤེས་པས་འཁོར་བར་འཁོར་བར་བསྟན་པས་འཁོར་བ་ལས་གྲོལ་བ་ལ་དེ་ཤེས་དགོས་པར་དོན་གྱིས་བསྟན་ཏོ།།

And so what is the text trying to say here? It is saying that if you fail to understand your own essence—that emptiness of any nature of your own—then you will need to circle

again in the cycle of suffering. And it is saying too that, if you hope to free yourself from the cycle, well then you must seek to understand this essence.

Curing the Sickness

།འཁོར་བའི་སྐྱེ་འཆི་ཐོག་མ་མེད་དེར་འགྲོ་བའི་ལམ་ནི་རྣམ་པ་ལྔ།
།མི་གཙང་བ་ལ་དྲི་ཞིམ་མེད་བཞིན་འགྲོ་ལྔ་དག་ན་བདེ་བ་མེད།
།དེ་ཡི་སྡུག་བསྔལ་རྟག་ཏུ་མེས་མཚོན་རྒྱ་ཚྭ་ལ་སོགས་རེག་སྐྱེས་བཞིན།
།ཐུགས་རྗེའི་སྤྲིན་ལས་དམ་ཆོས་ཆར་ཆེན་དེ་རབ་ཞི་བྱེད་རབ་ཏུ་འབེབས།

Birth and death in the cycle of suffering
Has no beginning; and the ways
We can move through it are five.
Shit can never have a fragrance;
There is no happiness in the five types of birth.
The pain in this cycle is,
Every moment, like the pain
Produced by the touch of fire,
A weapon, or salt, or the like.
They send down a great rain
Of the holy Dharma from the clouds
Of their compassion, bringing a final end.

།དང་པོ་ནི། སྡུག་བསྔལ་གྱི་མེ་རབ་ཏུ་འཇིལ་བ་ལས་ནི་ཞེས་སོ།།

The first point from above is covered in the words, "The fire of suffering is banished, and then..."

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། སྙིང་རྗེའི་དམིགས་པ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ཁྱད་པར་དང་། དེ་ཞི་བའི་ཐབས་ཀྱི་ཁྱད་པར་རོ། །དང་པོ་ལ་གཉིས་གང་དུ་འཁོར་བའི་རྟེན་དང་། དེར་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་སོ།།

The second point has two parts: the details of the suffering that compassion focusses upon; and the details of the method to bring this suffering to an end. The first part itself

has two sections, covering the place it is in which we circle, and the problems of continuing to circle there.

དང་པོ་ནི། ལས་དང་ཉོན་མོངས་པའི་དབང་གིས་འཁོར་བར་སྐྱེ་འཆི་གཅིག་ནས་གཅིག་ཏུ་བརྒྱུད་པ་ལ་ཐོག་མའི་མཐའ་ནམ་ཡང་མེད་ཅིང་། འཁོར་བ་ལྡོག་པའི་ཆེད་དུ་མ་འབད་ན་ཐ་མའི་མཐའ་ཡང་མེད་པས་ཐོག་མཐའ་མེད་པའི་འཁོར་བ་དེར་འགྲོ་བའི་ལམ་ནི་རིགས་རྣམ་པ་ལྔའོ།།

Here is the first. There is absolutely no beginning end to the process we have gone through, going from one *birth and death* to another in a continuous stream, due to our karma and mental afflictions. And if we don't make any special efforts to stop this cycle, then there won't be any stopping end to it either. And so we can say that this *cycle of suffering* has *neither beginning* nor end. *The ways we can move* through the cycle *are* the *five* types of beings.

གཉིས་པ་ནི། མི་གཙང་བ་ལ་དྲི་ཞིམ་པ་མེད་པ་བཞིན་དུ་འཁོར་བའི་ལམ་ལྔ་དག་ན་བདེ་བ་རང་མཚན་པ་མེད་ཅིང་། སྡུག་བསྔལ་ཕྱིར་བཅོས་ཀྱི་བདེ་བ་ཙམ་ལ་བདེ་བ་རང་མཚན་པར་ཞེན་ནས་འཁོར་བ་དེ་ན་སྡུག་བསྔལ་དུས་རྟག་ཏུ་མེ་དང་། མཚོན་དང་། ཁ་བ་དང་རྨ་ལ་ཚྭ་ཚ་ལ་སོགས་པ་རེག་པ་ལས་སྐྱེས་པའི་སྡུག་བསྔལ་བཞིན་དུ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རང་བཞིན་ལས་མ་འདས་པའོ།།

As for the cycle's problems, the fact is that *shit can never have a fragrance*. Just so, *there is no* genuine *happiness* no matter which of the *five types of birth* you happen to take. In fact, our attempts to get some relief from suffering are all we have to consider real happiness. And so *the pain* we experience *in this cycle is*, for *every moment* we live, *just like the pain produced by the touch of* a *fire*, or the cut of a *knife*, or the cold of snow, or having *salt* poured into an open wound. It is never anything other than simple pain.

གཉིས་པ་ལ་གསུམ། དམ་པའི་ཆོས་སྟོན་པར་མཛད་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་ཁོང་དུ་ཆུད་པ་དང་། ཐར་པ་ཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་བདེན་བཞིའི་གནས་ལུགས་གོམས་པར་བྱ་བར་བསྟན་པའོ།།

The details of the method cover three parts themselves: presentations on the teaching of the Dharma; utilizing this teaching to finally wake up to the problems of the cycle; and meditating upon the nature of the four truths in order to attain freedom.

དང་པོ་ནི། ཐུགས་རྗེའི་སྤྲིན་ལས་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཆར་ཆེན་པོ་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་དེ་རབ་ཏུ་ཞི་བར་བྱེད་པ་རབ་ཏུ་འབེབས་ཤིང་ཐབ་པས་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་འཇོམས་པར་བྱེད་དོ།།

Here is the first. "*They* act to destroy the pain of the cycle, *sending down a great rain of the holy Dharma from the clouds of their compassion, bringing* the suffering to a *final end*, sending down the final rain."

།ལྷ་ལ་འཆི་འཕོ་མི་ལ་ཡོངས་ཚོལ་སྡུག་བསྔལ་ཞེས་བྱར་རྟོགས་པའི་ཕྱིར།
།ཤེས་རབ་ལྡན་པ་ལྷ་མིའི་དབང་ཕྱུག་མཆོག་ལའང་མངོན་པར་འདོད་མེད་དེ།
།ཤེས་རབ་དང་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གསུང་རབ་དད་པའི་རྗེས་འབྲངས་ལ།
།འདི་ནི་སྡུག་བསྔལ་འདི་རྒྱུ་འདི་ནི་འགོག་ཅེས་ཤེས་པས་མཐོང་ཕྱིར་རོ།

Among the worldly deities, there is the suffering
Of dying and moving; among humans,
There is the suffering of seeking possessions.
Because they have realized these points,
Those of wisdom have no desire to become
Even the greatest among gods and men.
They follow after wisdom, and after
Their belief in the high speech of Those Gone Thus.
They have eyes to see, for they understand
What was said: "This is suffering,
This is the cause, and this the cessation.

གཉིས་པ་ནི། ལྷ་ལ་འཆི་འཕོ་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། མི་ལ་ལོངས་སྤྱོད་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བ་ལ་སོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་ལོ་ཞེས་བྱ་བར་རྟོགས་པའི་ཕྱིར་ཐར་པ་དོན་གཉེར་གྱི་བློ་བཅོས་མ་མིན་པ་སྐྱེས་ཤིང་ཐར་བའི་ལམ་ཁོང་དུ་ཆུད་ནུས་པའི་ཤེས་རབ་དང་ལྡན་པ་ལྷའི་དབང་པོ་བརྒྱ་བྱིན་དང་འཁོར་ལོས་བསྒྱུར་བ་སོགས་ལྷ་དང་མིའི་དབང་ཕྱུག་མཆོག་ལའང་མངོན་པར་འདོད་པའི་སྲེད་པ་མེད་དེ་"

Here is the second. "*Among the worldly deities, there is the suffering of dying and moving* to a new rebirth. *Among humans, there are the sufferings of seeking possessions* and so on." *Because they have realized these points*, there are people who have been able to develop the actual form of the aspiration to achieve freedom, and to gain the *wisdom* that has the power to grasp the path to freedom. As such, they *have no desire to become*

even the greatest among gods and men: worldly deities like Shakra, the king of the gods, and the human World Emperors.

ནང་གི་རྐྱེན་ཚུལ་བཞིན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་འཁོར་བའི་ཉེས་དམིགས་དང་ཐར་པའི་ཕན་ཡོན་ཁོང་དུ་ཆུད་ནུས་པའི་ཤེས་རབ་དང་ནི་ཕྱིའི་རྐྱེན་གཞན་གྱི་སྒྲའི་བདག་ཉིད་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གསུང་རབ་ལ་ཡིད་ཆེས་པའི་དད་པའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་ཟག་པ་དང་བཅས་པའི་ཕུང་པོ་འདི་ནི་སྡུག་བསྔལ་དང་། ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་འདི་ནི་རྒྱུ་ཀུན་འབྱུང་གི་བདེན་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་འགགས་པ་འདི་ནི་འགོག་པའི་བདེན་པ་དང་། བདག་མེད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་ནི་ལམ་གྱི་བདེན་པ་དག་གོ །ཞེས་ཤེས་པས་མཐོང་བའི་ཕྱིར་རོ།།

The reason for this is that, first of all, they possess the inner condition for this attitude: they *follow after* the *wisdom* where they see things the right way, grasping fully the problems of the cycle of pain, and the benefits of freedom. They also possess the external condition for the attitude: they *follow* their faith, *their belief in the high speech of Those Gone Thus*. That is, *they have eyes to see—for they understand* what the Buddhas meant when they *said, "These* impure heaps, these parts of a normal person, *are suffering.* Our deeds and mental afflictions *are the cause*: they are the truth of the source of *suffering*. *Stopping this* suffering is the truth of *cessation,* and the wisdom which perceives the lack of a self-nature to things is the truth of the path."

།ནད་ནི་ཤེས་བྱ་ནད་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་སྤང་བྱ་ལ།
།བདེ་གནས་ཐོབ་བྱ་སྨན་ནི་བསྟེན་པར་བྱ་བ་ལྟར།
།སྡུག་བསྔལ་རྒྱུ་དང་དེ་འགོག་པ་དང་དེ་བཞིན་ལམ།
།ཤེས་བྱ་སྤང་བྱ་རེག་པར་བྱ་ཞིང་བསྟེན་པར་བྱ།

व्याधिर् ज्ञेयो व्याधिहेतुः प्रहेयः स्वास्थ्यं प्राप्यं भेषजं सेव्यम् एवम् ।
दुःखं हेतुस् तन्निरोधो ऽथ मर्गों ज्ञेयं हेय स्पर्शितव्यो निषेव्यः ।

Our illness is something to be understood;
The cause is something to be eliminated;
Health is something to be achieved;
And medicine is something to be relied upon.
Suffering, and its cause, and its end
And just so the path are things

To be understood, eliminated,
Contacted, and relied upon.

གསུམ་པ་ནི། ནད་ཀྱི་ཉེས་དམིགས་ལེགས་པར་ཁོང་དུ་མ་ཆུད་ན་ནད་ཀྱི་རྒྱུ་སྤོང་འདོད་དང་། ནད་ཞི་བའི་ཐབས་ལ་དོན་གཉེར་མི་འབྱུང་བས་ཐོག་མར་ནད་ནི་ཉེས་དམིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཤེས་པར་བྱ་བ་དང་།

Here next is our third point, which is meditating upon the nature of the four truths in order to attain freedom. Now if you don't fully understand the problems that being sick with some kind of illness brings to you, then you can't really get the full desire to rid yourself of that illness. Neither will you really aspire fully to following the method for removing the illness. Thus we say that one should, at the very outset, come to a certain *understanding* of the problems of our *illness*.

དེ་ཡང་རྒྱུ་མ་སྤངས་པར་སྤོང་མི་ནུས་པར་མཐོང་ནས་ནད་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་སྤང་པར་བྱ་བ་ཡིན་ལ་ནད་ཟད་པའི་བདེ་བར་གནས་པ་ཐོབ་པར་བྱ་བ་དང་། ནད་ཀྱི་རྒྱུ་འགོག་པའི་སྨན་ནི་བསྟེན་པར་བྱ་བ་ལྟར།

And if you fail to rid yourself of the cause of your illness, then you will never be able to get rid of the illness itself. Once you see this, you will see that *the cause of an illness is something to be eliminated,* while stopping the illness and staying in a state of *health* and happiness *is something to be achieved.* Finally, the *medicine* that stops the cause of the illness *is something to be relied upon.*

ཐོག་མར་མི་རྟག་པ་དང་སྡུག་བསྔལ་ལ་སོགས་པ་རང་སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་སྒོ་ནས་སྡུག་བསྔལ་ཉེས་དམིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཤེས་པར་བྱ་ལ། སྡུག་བསྔལ་ཚེར་མ་འདོན་པ་ལྟར་སྤོང་མི་ནུས་ཤིང་། རྒྱུ་བཀག་པའི་སྒོ་ནས་སྤོང་དགོས་པར་མཐོང་ནས་རྒྱུ་ཀུན་འབྱུང་གི་བདེན་པ་སྤང་བྱ་དང་།

Just so, we must come to *understand*—at the very outset—that impermanence and *suffering* and so on are, on a very broad basis, a kind of pain, a problem for us. And this pain is not something that you can eliminate simply in the way that you would stop and pull a thorn out of your foot. Rather, we need to stop the pain by eliminating its cause. When we see this, we realize that the *cause*—the truth of the source of suffering—is something we need to *eliminate.*

ཀུན་འབྱུང་སྤོང་ནུས་སུ་མཐོང་བ་ན་སྡུག་བསྔལ་འགགས་པའི་འགོག་པ་རྒྱུད་ལ་རེག་པར་བྱ་ཞིང་མངོན་དུ་བྱ་ནུས་སུ་མཐོང་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་དེ་མངོན་དུ་བྱེད་པ་ཡང་ལམ་ཡང་དང་ཡང་དུ་

རྒྱུད་ལ་བརྟེན་བར་བྱ་ཞིང་གོམས་པར་བྱ་བར་མཐོང་ནས་དེ་ལྟར་ཉམས་སུ་བླངས་པར་ཐར་པ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཐོབ་པར་བྱེད་དོ། །

Once we see that the source of suffering is something that we *can* eliminate, we see that the truth of *the end* of suffering—where we stop this suffering in our own being—is something to be *contacted*, and something that we can actually ourselves bring about. We see then as well that, in order to bring this cessation about, we need to *rely upon the path,* and habituate ourselves to it, constantly. Following this process acts to bring us to freedom, to nirvana.

Gaining the Dharma Jewel

The following piece on how to achieve the Dharma Jewel is from The Cloud of Offerings, which Pleases the Wise *(ACIP digital text S0195), a monastic textbook for Sera Mey written by Choney Lama Drakpa Shedrup (1675-1748).*

འགོག་བདེན་དང་ལམ་བདེན་གང་རུང་གིས་བསྡུས་པའི་འཕགས་པའི་རྒྱུད་ཀྱི་རྣམ་བྱང་བདེན་པ། ཆོས་དཀོན་མཆོག་གི་མཚན་ཉིད།

The definition of the Dharma Jewel is:

> One of the enlightened pair among the four truths found in the mental continuum of a realized being (an arya), subsumed by either the truth of the end of pain or the truth of the path to this end.

དེ་ལ་སྒྲས་བརྗོད་རིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་དབྱེ་ན། ཀུན་རྫོབ་པའི་ཆོས་དཀོན་མཆོག་དང་། དོན་དམ་པའི་ཆོས་དཀོན་མཆོག་གཉིས། དང་པོ་ནི། རྒྱས་འབྲིང་བསྡུས་གསུམ་སོགས་ལུང་གི་ཆོས་དཀོན་མཆོག་རྣམས་ཡིན། གཉིས་པ་ནི། འགོག་བདེན་དང་ལམ་བདེན་རྣམས་སོ། །

In name only, this can be divided into the apparent Dharma Jewel and the ultimate Dharma Jewel. The first of these consists of the Dharma Jewel in the form of the teachings, such as the more extensive, the medium, and the brief presentations of the perfection of wisdom. The second consists of the truth of the end of suffering and the truth of the path to this end.

ཆོས་དཀོན་མཆོག་དེ་ཡོན་ཏན་བརྒྱད་དང་ལྡན་ཏེ། འགོག་བདེན་གྱི་ཡོན་ཏན་གསུམ། ལམ་བདེན་གྱི་ཡོན་ཏན་གསུམ་དང་། དང་པོ་གསུམ་སྡུད་བྱེད་ཀྱི་འགོག་བདེན་གྱི་ཡོན་ཏན་དང་། ཕྱི་མ་གསུམ་སྡུད་བྱེད་ཀྱི་ལམ་བདེན་གྱི་ཡོན་ཏན་དང་བཅས་པ་བརྒྱད་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་ཏེ། རྒྱུད་བླ་མ་ལས།

The Dharma Jewel is possessed of eight high qualities, for it is possessed of the three high qualities of the truth of the end of suffering; the three high qualities of the truth of the path to this end; the more general high quality of the truth of the end which includes the first three; and the more general high quality of the truth of the path to this end which includes the latter three—which all together makes eight. And this is so because, as *The Latter Part* states,

།བསམ་མེད་གཉིས་མེད་རྟོག་མེད་པ།
།དག་གསལ་གཉེན་པོའི་ཕྱོགས་དག་གི
།གང་ཞིག་གང་གིས་ཆགས་བྲལ་བ།
།བདེན་གཉིས་མཚན་ཉིད་ཅན་ཏེ་ཆོས།

ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

अचिन्त्याद्वयनिष्कल्पशुद्धिव्यक्तिरिपक्षतः ।
यो येन च विरागो ऽसौ धर्मः सत्यद्विलक्षणः ।

The Dharma can be defined as follows:
It cannot be thought about, and is never
Involved with the two. It is free of conceptual thinking,
And is pure, and clear, and the antidote.
It is that with which one achieves the freedom
From desire, and includes two of the truths.

དེ་ཡང་རིམ་པ་བཞིན་རྟོག་གེའི་བློས་སུ་བཞིར་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་བསམ་པར་མི་ནུས་པ་དང་། ལས་ཉོན་གཉིས་ཅི་རིགས་པ་མེད་པ་དང་། ཚུལ་མིན་ཡིད་བྱེད་ཀྱི་རྣམ་རྟོག་དང་བྲལ་བའི་ཡོན་ཏན་གསུམ་དང་།

This verse is making the following respective points. First of all, the Dharma Jewel possesses the three following qualities. *It* is *not* something that *can be thought about* with complete accuracy in a logical way, using the reasoning of four permutations or such. *Nor* does is it *ever involved with* either of the *two* of karma or mental afflictions. And finally *it is* totally *free of* any *conceptual* way of *thinking* that is not seeing things in the right way.

རང་གི་འཛིན་སྟངས་ལ་ཉོན་མོངས་ཀྱི་བསླད་པ་མ་ཞུགས་པས་དག་པའི་ཡོན་ཏན། གནས་ལུགས་རྟོགས་པས་གསལ་བའི་ཡོན་ཏན། མི་མཐུན་ཕྱོགས་འཇོམས་པས་གཉེན་པོའི་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པའི་དོན་ནོ། །

The Jewel is also possessed of a high quality of *purity,* in that the way it perceives objects is never infected with the mental afflictions. Because it realizes the way that things really are, it possesses a high quality of *clarity.* And finally it possesses the high quality of *the antidote,* for it destroys everything that would work against it.